

Эскертүү баракча №1

ТЫНЧ ЧОГУЛУШ ӨТКӨРҮҮ УКУГУ

Ар бир адам тынч чогулуш өткөрүүгө же ага катышууга укугу бар.

Мамлекеттик органдар жана жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдары жыныстык, расалык, тил, улут, дин, жаш, саясий жана башка көз-караштарга, тегине, мүлкүнө жана башка түрлөрү, жагдайлары боюнча эч кандай айырмачылыксыз тынч чогулуш эркиндигин урматтоого жана камсыз кылууга милдеттүү.

Тынч чогулушка катышуу өз ыктыяры менен болуусу зарыл. Чогулушка катышууга мажбурлаган же тескерисинче ага катышууга тоскоолдук кылган адамдар мыйзам түрүндө жоопкерчиликке тартылышат.

Тынч чогулушта өзүңүздү кандай алып жүрүү зарыл?

1. Өзүңүздүн жеке күбөлүгүңүздү (паспорт) ала келиңиз;
2. Коомдук тартипти жана уюштуруучу белгилеген тынч чогулушту өткөрүү тартибин сактаңыз;
3. Гигиена маселелери боюнча эрежелерди сактаңыз. COVID-19га байланыштуу сөзсүз түрдө өзүңүз менен беткап жана санитайзер ала жүрүңүз;
4. Эгерде сиз уюштуруучу болсоңуз, анда тынч чогулуштун айланасындагы жайлардын, курулмалардын, жабдуулардын, эмеректердин, товардык-материалдык баалуулуктардын жана башка жашыл аянтчалардын коопсуздугун камсыз кылууга жооптуусуз;
5. Тынч чогулушка катышпаган жарандардын эркин кыймыл жүрүүсүнө тоскоолдук кылбаңыз;

ТӨМӨНКҮЛӨРГӨ ТЫЮУ САЛЫНАТ:

- адамдардын өмүрүнө жана ден-соолугуна каршы, ошондой эле мүлккө зыян келтире турган атайын даярдалган же ылайыкташтырылган буюмдары жана курал-жарактар колдонуу,
- спирт ичимдиктерин, баңги заттарын, психотроптук же башка мас жана маң кылуучу заттарды таратуу менен алектенүү.
- Төмөндөгүдөй мыйзамсыз аракеттерди жасабаңыз:
- согушка үгүттөө;
- басмырлоого, кастыкка же зомбулукка үндөгөн этникалык, расалык же диний жек көрүүчүлүктү, гендердик жана башка социалдык артыкчылыктарды жактоо;
- Ар кандай зордук-зомбулукка чакырган аракеттерге алдырбаңыз.

ТЫНЧ ЧОГУЛУШ УЧУРУНДА МИЛИЦИЯ МЕНИ КАРМАГАНГА/КАМАГАНГА УКУКТУУБУ?

Эгерде тынч чогулуш болгон жерде кылмыш кылбасаңыз же тартип бузбасаңыз, анда милиция сизди кармоого укугу жок.

Тынч чогулушта мыйзам бузуу болгон учурда, эгер мас абалда болсоңуз, тыюу салынган жерлерде тамеки чексеңиз же түкүрсөңүз, Кыргыз Республикасынын бузуулар боюнча Кодексинин 310-беренесине ылайык, ошол жерде протокол түзүлөт. Өздүгүңүздү тез аныктоо үчүн жаныңызда паспортунуз болушу керек. Ички иштер органдары Кыргыз Республикасынын бузуулар жөнүндө Кодексинин 311-беренесинде көрсөтүлгөндөй укук бузуу жөнүндө протокол түзүү үчүн сизди негизи жок милиция бөлүмүнө алып барууга укугу жок.

МЫЙЗАМ БУЗУУ ЖӨНҮНДӨ ПРОТОКОЛ ТҮЗҮҮНҮН НЕГИЗГИ УЧУРЛАРЫ БОЛУП ТӨМӨНКҮЛӨР ЭСЕПТЕЛЕТ:

1. Протокол түзүүдө кармалган адам жөнүндө маалыматты табуу үчүн атайын техникалык каражаттарды колдонуу зарыл болгон учур, же болбосо аба ырайынын ыңгайсыз шарттары болушу мүмкүн. Ыйгарым укуктуу орган жакынкы бөлмөдө же унаада протокол түзүүгө укуктуу. Ал үчүн бөлүмгө алып баруу эч зарыл эмес.
2. Эгерде жаныңызда өзүңүздү тастыктаган документиңиз жок болсо, ошол эле учурда өздүгүңүздү тастыктоодон жана жашаган жериңиз жөнүндө маалымат берүүдөн баш тарткан болсоңуз, анда ыйгарым укуктуу орган мыйзам бузгандыгыңыз үчүн сизди милиция бөлүмүнө жеткирүүгө укуктуу. Бирок протокол түзүү мөөнөтү үч сааттан ашпашы зарыл.
3. Протоколдо кызматкер бөлүмгө жеткирүүнүн башталышынын жана аягынын так саатын жана мүнөттөрүн көрсөткөндүгүнө ынаныңыз. Милиция бөлүмүнө жеткирүү (ташып баруу) убактысы үч сааттан ашпашы керек.

УГРОЗЫ ОНЛАЙН

ЧТО
ДЕЛАТЬ?

Эскертүү баракча №2

СОЦИАЛДЫК ТАРМАКТАРДА МЕНИН АКТИВИЗМИМЕ БАЙЛАНЫШТУУ КОРКУТУУЛАР БОЛУП ЖАТАТ. ЭМНЕ КЫЛУУ КЕРЕК?

Кыргыз Республикасынын жазык кодексинин 145-беренесинде өмүргө жана ден соолукка кооптуу зомбулукту колдонуу менен коркутууга жоопкерчилик каралган. Биринчи бөлүгүндө өмүргө жана ден-соолукка кооптуу зомбулукту колдонуу менен коркутуу коркунучу жөнүндө жазылган. Ал эми экинчи бөлүгүндө кызматкер, кесиптик ишти жүзөгө ашыргандыгына же коомдук милдетин аткаргандыгына байланыштуу адамга же анын жакындарына карата жасалган коркунуч жөнүндө жазылган. Зордук-зомбулукту ишке ашыруу коркунучу менен айыпталган адамга карата эң жогорку жаза - эки жыл алты айга чейин эркиндигинен ажыратылып, жүз миң сомго чейин айып төлөйт. Адам кылмыш үчүн жоопкерчиликке коркунучту ишке ашыруу боюнча жетиштүү негиздер болгондо гана тартылат.

ӨМҮРГӨ КОРКУНУЧ ТУУДУРГАН ДЕН-СОЛУККА ЗАЛАКА КЕЛТИРҮҮ ДЕГЕН ЭМНЕ?

Өмүргө коркунуч туудурган ден-соолукка залака келтирүү - бул адамдын ден-соолугуна келтирилген залака, ал өзүнүн мүнөзү боюнча, түздөн-түз өмүргө коркунуч келтирет, же болбосо өмүргө коркунуч туудурган шарттын өнүгүшүнө алып келген ден-соолукка зыян келтирген кырдаал. Анын кесепеттери төмөнкүлөр болушу мүмкүн: адамдын кандайдыр бир органын же органдын өз функциясын жоготуусу, көрүү, угуу же сүйлөө жөндөмүн жоготуу, боюнан түшүп калуусу, акыл-эстин бузулушу, бет түзүлүштүн калыбына келбес болуп бузулушу же жалпы эмгекке болгон жөндөмдүүлүктүн калыбына келбес болуп жоголушу жана ал бузулуш үчтөн бир бөлүгүнөн кем эмес болушу.

СИЗ ТАРАПКА КЫЛЫНГАН КОРКУТУУЛАРДЫ КАНТИП КАТТОО (ЖАЗДЫРУУ) ЗАРЫЛ?

1. Эгерде сизге коркутуп-үркүтүүлөр телефон аркылуу болгон болсо, анда чалууларды басып чыгарыңыз.
2. Мүмкүн болсо, ал коркутууларды диктофонго же кирүү жана чыгуу чалууларды автоматтык түрдө жаздыруучу жана сактоочу мобилдик тиркемелердин ар кандай түрлөрүнө жаздырыңыз.
3. Эгерде сизге коркутуулар SMS билдирүүлөр аркылуу келсе, өзүңүз скриншот кылыңыз. Ошондой эле "нотариалдык күбөлөндүрүлгөн скриншот" кылсаңыз болот. Ал үчүн нотариуска барыңыз, ал "интернеттеги баракчаны текшерүү жөнүндө акт" түзүшү керек.

КОРКУТУУЛАР БОЛУП ЖАТКАНДЫГЫН БИЛДИРҮҮ БОЮНЧА АРЫЗ ЖАЗУУ

- Коркутуулар болуп жаткандыгын билдирүү боюнча арызды милицияда жазуу керек. Ар бир ички иштер бөлүмүндө нөөмөттүк бөлүм бар, арызды нөөмөттө турган тергөөчү кабыл алышы керек. Арызда окуянын бардык жагдайларын чагылдыруу маанилүү: кайсы телефон номурдан же социалдык тармактагы профилден коркутуулар болгонун, алардын мүнөзүн жана мазмунун, кандай шартта болгонун билдириш керек. Эгер коркутуулар коомдук/жалпы тармакта болсо, мисалы, посттогу же чаттагы комментарийлерде, анда ага болгон күбөлөрдү көрсөтүңүз. Ошондой эле, "лайктардын" санын, комментарийлерди, репостторду көрсөтүү керек, анткени ал коркутуулардан коркуу үчүн жетиштүү негиздер бар экенин далилдейт. Нотариустун тастыктаган скриншотун же баракты текшерүү отчетун жана башка (аудио, видео) далилдерди тиркеңиз.
- Арыз кылмыштардын жана жоруктардын бирдиктүү реестрине (КЖБР) катталат. Арыз ээси укук коргоо органына кылмыш же жорук бузуу жөнүндө арызы менен кайрылган учурда, ыйгарым укуктуу адам тарабынан талон-билдирме берилет. Ал билдирме арызды же билдирүүнү кабыл алган укук коргоо органынын кызматкери жөнүндө маалыматты, арыздын катталган датасын жана убактысын, ошондой эле уникалдуу каттоо номерин (же тиешелүү QR коду) камтыйт. КЖБРдин көрсөтүлгөн уникалдуу каттоо номерине (же QR кодуна) ылайык, арыз ээси кийин анын арызынын каралышынын абалын, кылмыш жана жорук ишинин козголушун көзөмөлдөй алат.

Эскертүү баракча №3
СУРАККА, СҮЙЛӨШҮҮГӨ ЖЕ СУРАМЖЫЛООГО
ЧАКЫРГАНДА ЭМНЕ КЫЛУУ КЕРЕК?

СУРАК

Суракка чакыруу жөнүндө укук коргоо органдары сизди чакыруу кагазы менен кабарлашы зарыл. Ал кагазда сиз ким катары чакырылып жатканыңыз, кимге жана кайсы дарек боюнча баруунуз туралуу маалымат болушу керек; суракка келүү убактысы (күнү, сааты), адвокатаңыз менен келүү укугуңуз, ошондой эле жүйөлүү себептерсиз келбей коюнунун кесепеттери камтылыш керек.

Маанилүү нерсе, сиз чакыруу кагазды алганыңызды тастыктаган соң чакырылган дарек боюнча баруунуз милдет болот. Ал кагаз сиздин колуңузга тапшырылышы зарыл, аны алар замат сиз алгандыңызды тастыктап тилкат беришиңиз керек. Сиз үйдө жок болгон учурда, чакыруу кагаз сиздин үй-бүлөөңүздүн мүчөөсүнө тилкат менен тапшырылат. Кээ бир учурларда суракка чакыруу телефон аркылуу болот, ушундай учурда юристер чалган адамдын аты-жөнүн жана кайсы жайдан чалып жатканын тактап суроону сунушташат. Ошол кызматкер көрсөтүлгөн бөлүмдө чындыгында иштегенин же тескерисинче иштебегенин аныктоо зарыл, анткени андай телефон чалуулар коркутуп-үркүтүү максатын көздөйт. Мыйзам боюнча, телефон чалуу суракка барууга милдеттебейт, бир гана чакыруу кагаз мыйзамдуу болуп саналат. Андыктан, сиз чакыруу кагазын жөнөтүүнү талап кылыңыз, ансыз тергөөчүгө барбаңыз. Сиз иштеген / окуган жердин администрациясы тастыктоочу документтерди талап кылгандыгын негиз катары колдонуп, чакыруу кагазын жөнөтүүнү сураныңыз.

ЧАКЫРУУ КАГАЗЫ СИЗДИН КОЛУҢУЗГА

ТАПШЫРЫЛГАН УЧУРДА:

Чакыруу кагазы сиздин колуңузга тапшырылган учурда, кийинки эрежелерди сактаңыз. Эгер сиз жөнүндө маалымат туура эмес жазылган болсо, анда чакыруу кагазы сизге жөнөтүлбөгөнүн билдирүүгө укуктуусуз. Эгерде сизди ким катары чакырып жаткан статусу көрсөтүлбөсө, Кыргыз Республикасынын жазык-процесстик кодексинин 189-беренесине ылайык жаңы чакыруу кагазын талап кылып, тилкатка мындай деп жазууну сунуштайбыз: “коргонуу укугумду ишке ашыруу максатында, мен ким катары суракка чакырылып жаткан маалымат менен толуктап, кайрадан чакыруу кагазын жөнөтүүнү суранам”.

Чакыруу кагазында сиз эмне үчүн чакырылып жатканыңыз жазылбаса, ал мыйзамдуу. Андыктан, эгер сиз кандай маселе боюнча суракка чакырылып жатканыңызды түшүнбөсөңүз, чакыруу келген бөлүмгө чалып, себебин сурасаңыз болот. Эгер айтылган иш сизге эч кандай тиешеси жок болсо, же сиз өргүүдө жүргөн болсоңуз. Ошондой учурда, бул жагдай жөнүндө телефон аркылуу кабарлап, суракка барбоого укуктуусуз, бирок тергөөчү сиздин сөзүңүздү протоколго киргизүүнү талап кылышы мүмкүн. Бардык укук коргоо органдарынын кызматкерлери менен болгон телефон сүйлөшүүлөрдү жаздырууга аракет кылыңыз.

Кыргыз Республикасынын жазык-процесстик кодексинин 121-беренесине ылайык, чакырууга жүйөөлүү себептерсиз келбеген учурда, шектүү, айыпталуучу, жабырлануучу, күбө соттун же тергөөчүнүн жүйөлүү чечими менен алынып келиниши мүмкүн (мажбурлап жеткирилиши). Келбей калуунун жүйөөлүү себептери кийинкилер саналат:

- 1) адамдын бара турган мүмкүнчүлүгүнөн ажыраткан илдет;
- 2) жакын туугандары, жубайы (күйөөсү, аялы) каза болгон учурда;
- 3) табигый кырсыктар;
- 4) чакыруу кагазы келбегенде;
- 5) белгиленген убакта келүүгө мүмкүнчүлүк бербеген башка жагдайлар.

Чакырылган адамды кечки же түнкү убакта мажбурлап жеткирүү мыйзамсыз. 14 жашка чейинки жашы жете элек өспүрүмдөр, кош бойлуу аялдар, ошондой эле медициналык мекеме тарабынан тастыкталган ден-соолугуна байланыштуу жашаган жеринен кете албай турган пациенттер мажбурлап жеткирилүүгө мүмкүн эмес. Сотко чейинки процессте пассивдик ишти тергөө органы, ал эми сот өндүрүшүндө сот аткаруучу жүргүзөт.

СУРАКТЫ БАШКА КҮНГӨ ЖЫЛДЫРУУНУ КАЧАН

СУРАСАҢЫЗ БОЛОТ?

Көп учурда чакыруу кагазы бүгүн же эртең келүүңүздү талап кылып тапшырылышы мүмкүн. Эгерде сиз ушул убакыт аралыгында адвокатыңызды чакырууга же жумуштан суранууга убактыңыз жок экендигин түшүнсөңүз (сурак жүйөлүү себеп болуп эсептелет), суракты суракты башка күнгө жылдырууну өтүнүңүз. Мындан тышкары, ооруп калсаңыз же башка жерде жүрсөңүз, мисалы, командировкада болсоңуз башка күнгө которуунун себеби катары белгилесеңиз болот. Маектешүүнү кийинкиге калтыруу үчүн чакыруу кагазы келгенден кийин билдирүү жөнөтүңүз.

МАГА АДВОКАТ КЕРЕКПИ?

Сизди шектелүүчүгө же айыпталуучуга күбө катары суракка чакырышы мүмкүн. Мыйзамга ылайык, адвокат шектелүүчүнүн же айыпталуунун сурагында гана катышуусу тийиш. Бирок биз адвокатыңызды процессуалдык статусуңузга карабастан чакырууну сунуштайбыз. Анткени, күбө шектелүүчүгө айланган учурлар көп кездешет.

КАНТИП АДВОКАТ ТАБУУГА БОЛОТ?

Адатта, адамдар алардын артынан "келгенден" кийин адвокат (коргоочу) издей башташат. Андыктан, алдын ала ишенимдүү адис таап, керек болгондо кимге кайрылууну билсеңиз ошол эң туура иш. Адвокат табуунун оңой жана ишенимдүү жолу - бул укук коргоо уюмдары менен байланышуу.

УКУК КОРГОО УЮМДАРЫНЫН, АДВОКАТТАРДЫН ЖАНА ЮРИСТТЕРДИН БАЙЛАНЫШТАРЫ

Юридическая компания Прецедент
и Ассоциация «ARTICLE 9»
+996312906616, +996505906016

Группа юристов "В рамках закона"
Адвокат Фатима Якумбаева +99655358733;

ОФ "Правовая клиника "Адилет"
+996312653513, lc.adilet@gmail.com

ОФ "Голос свободы"
+996312903315; +996312903316

Евгения Крапивина
+996555931936

ОФ "Кылым Шамы"
Гульшайыр Абдирасулова:
+996555964866;
Адвокат: +996 771486283

ОФ "Институт Медиа Полиси"
mpi@media.kg, +996312961960

Эгер сиз ишенген адвокаттын кызматына акы төлөй алсаңыз, сизге укук коргоо органдары сунуш кылган адвокаттардын кызматынан баш тартыңыз. Адатта, тергөөчү жакшы мамиледе болгон "чөнтөк" адвокатты өзүнө тарта алат жана ал адвокат тергөө үчүн эч кандай көйгөй жаратпай, мыйзам бузууларга көз жумуп, расмий түрдө өзүнүн коргоо функциясын аткарымыш этип коет.

СУРАККА ЧЕЙИНКИ ЖАНА АНДАН КИЙИНКИ ЖОЛ ЖОБОЛОР

Эгерде иш жүргүзүлүп жаткан тилди жакшы түшүнбөсөңүз/билбесеңиз, тергөөчү сиз кайсы тилде көрсөтмө берүүнү каалаганыңызды такташы зарыл.

Кыргыз Республикасынын жазык-процесстик кодексинин 193-беренесине таянып, тергөөчүдөн үн-видео жазуучу техникаларды колдонуп сурак жүргүзүүнү сураныңыз. Бирок, тергөөчү сиздин суранычыңызды четке кагышы ыктымал. Мүмкүн болсо, жашыруун жаздырууну сунуштайбыз: жаздыргычты алдын ала күйгүзүп, чөнтөгүңүзгө салып, кеңсеге кириңиз. Жашыруун жазуу кылмыш болуп саналбайт. Ал жаздыруу кийинчерээк сиздин айткандарыңызды протокол менен салыштыруу үчүн пайдасы тийет. Сурак учурунда сизди коркутуп-үркүтүүгө же башка кысымга алышса, тасмадагы жазуу далил болуп бере алат. Эгерде сүйлөшүүнү техникалык каражаттар менен жазуу мүмкүнчүлүгү жок болсо, анда (жок дегенде кыскача) адвокат тарабынан жүргүзүлүшү керек, ал болуп жаткан окуяны кагаз бетине түшүрүүгө укуктуу.

Сурак бир нече этаптардан турат: идентификациялоо, иштин маңызын түшүндүрүү, укуктарды тактоо, сурактын өзү, протокол түзүү жана кол коюу. Тергөөчү сизди эмне үчүн чакыргандыгын айтып берүүсү зарыл. Эгер алар сизди шектелүүчү катары суракка алгысы келсе, анда ал эмнеге негизделгенин түшүндүрүп бериши керек. Андан тышкары, сиздин укуктарыңыз сизге түшүндүрүлүшү керек. Эгерде сиз күбө катары суракка тартылсаңыз, ага тиешелүү маалыматты Кыргыз Республикасынын жазык-процесстик кодексинин 58-беренесинен, ал эми шектелүүчү катары болсоңуз, анда Кыргыз Республикасынын жазык-процесстик кодексинин 44 жана 45-беренелеринен таба аласыздар.

Жооптор сизге каршы колдонулат деп корксоңуз, суроолорго жооп бербөөгө укугуңузду пайдаланыңыз.

Эгер сиз күбө болсоңуз, бардык суроолорго жооп берүү сиздин милдетиңиз. Жооп сизге же сиздин жакын туугандарыңызга, жубайыңызга зыян келтирген учурда гана баш тартууга укуктуусуз.

Эгерде сиз шектелүүчү болсоңуз, анда көрсөтмө берүүдөн таптакыр баш тартууга укуктуусуз. Бирок алгач адвокатыңыз менен кеңешкениңиз туура.

Тергөөчү менен так, токтоо жана урматтоо менен сүйлөшүү зарыл. Провокацияга алдырбаңыз. Уят сөздөрдү колдонбоңуз/сөгүнбөнүз. Жаңжал чыгаруунун эч кажети жок.

Сурактын жүрүшү жана натыйжалары Кыргыз Республикасынын жазык-процесстик кодексинин 163 жана 164-беренелеринин талаптарын сактоо менен түзүлгөн протоколдо чагылдырылат. Көрсөтүүлөр биринчи жактан (биринчи булактан), мүмкүн болсо, сөзмө-сөз жазылышы шарт. Суроолор жана жооптор сурак учурунда болгон ырааттуулукта жазылат. Протоколдо суракка катышкан адамдардын тергөөчү катарынан четтетилген суроолор, же сиз себептерин көрсөтүү менен жооп берүүдөн баш тарткан суроолорду чагылдырылат.

Протоколдо сурактын башталган жана аяктаган күнү, убактысы, бардык катышуучулардын аты-жөнү көрсөтүлүшү керек. Сурактын отчетун кунт коюп окуп чыгышыңыз шарт. Эгер бир жерде тергөөчү сиз айткандан башкача нерселерди жазганын байкасаңыз, аны сөзсүз оңдоп коюңуз. Толтурулгандан кийин протоколдо калган бардык бош жерлерди сызып салуу зарыл.

СУРАМЖЫЛОО

Жарандарды сурамжылоо – бул орган кызматкери менен жарандын жеке маектешүүсү, ал иликтенип жаткан окуя же ага катышкан адамдар жөнүндө маалыматтар аркылуу фактыларды издөө.

Сурамжылоо Кыргыз Республикасынын "изин суутпай издөө иши жөнүндө" мыйзамы аркылуу жөнгө салынат. Сиз жооп бербей коюуга укугуңуз бар. Бул сурак эмес, көрсөтмө берүүдөн баш тартканыңыз үчүн сиз жоопко тартылбайсыз.

СУРАМЖЫЛОО

Маектешүү кадимки сүйлөшүүдөн көп деле айырмаланбайт. Байланыш расмий эмес режимде жүрөт, анын жыйынтыгы боюнча документтерге кол коюлбайт, протоколдор түзүлбөйт.

Сиз менен тергөөчүлөр дагы, оперативниктер дагы сүйлөшүүсү мүмкүн. Ал каалаган жерде болушу мүмкүн: органдар бөлүмүндө, кафеде, үйүңүздө, көчөдө.

Сүйлөшүүнүн материалдары сотто дагы, тергөө учурунда дагы колдонулушу мүмкүн.

Сиздин көрсөтмөлөрүңүздө тергөөчү сотко жеке сүйлөшүүдө айрым маалыматтарды бергендигиңизди айтышы мүмкүн. Мындан тышкары, маектешүү учурунда сиз айткан маалыматтар тергөөчүлөр жана оперативниктер тарабынан сизге жана сиздин жакындарыңызга каршы колдонулушу ыктымал.

Тергөөчү сүйлөшүүнү диктофонго уруксатсыз жаздырып алашы мүмкүн. Мындай жол менен алынган маалыматка соттун мамилесин алдын-ала айтуу мүмкүн эмес. Бардыгы конкреттүү иштен көз каранды болот. Тергөөчү менен сүйлөшүүгө макул болуудан мурун жакшылап ойлонууга чакырабыз. Адвокатыңызга кайрылып, аны менен кеңешиңиз.

ОБЫСК

ЧТО
ДЕЛАТЬ?

Эскертүү баракча №4

МЕНИН ҮЙҮМДӨ ТИНТҮҮ БОЛГОН УЧУРАДА ЭМНЕ КЫЛУУ КЕРЕК?

ТИНТҮҮНҮН МЫЙЗАМДУУ ТҮРДӨ ӨТҮП ЖАТКАНЫН ЫРАСТООНУ ТАЛАП КЫЛУУ КЕРЕК

Адатта тергөөчүнүн же оперативниктердин талабы боюнча, алар тинтүүгө тергөө судьясынын токтому менен келишет. Эгер, алар издөөнү тез арада жүргүзүү керек деп эсептешсе, тинтүү тергөө судьясынын чечимисиз жүргүзүлүшү мүмкүн, бирок андан кийин 24 сааттын ичинде тинтүү жүргүзүлгөндүгү жөнүндө жазуу жүзүндө билдирүү жөнөтүлөт. Тергөө судьясы тинтүүлөрдүн мыйзамдуулугун текшерип чыгып, алардын канчалык мыйзамдуу же мыйзамсыз түрдө өткөрүлгөндүгү жөнүндө чечим чыгарат.

Эскерте кетчү нерсе, тартип сакчылары тинтүүгө таңга маал же кечке жуук келишет. Көпчүлүк учурда, оперативниктер үйгө кирүү максатында “кошунаңмын” же башка адаммын деп, адаштырууга аракет кылышат.

Тинтүү башталганга чейин тергөөчү же оперативник өзүлөрүн тааныштырып, тинтүү жөнүндө токтомду сунуштап, сизге укуктарыңызды түшүндүрүшү зарыл.

СИЗ ЭМНЕГЕ УКУКТУУСУЗ:

- адвокаттын жардамын пайдаланууга;
- тинтүү өтүп жаткан жерде болууга;
- тинтүүнүн катышуучуларынын аракеттерин көзөмөлдөөгө;
- өзүңүзгө жана жакындарыңызга каршы көрсөтмө бербөөгө (мисалы, тергөөчүгө компьютердин же мобилдик шаймандардын паролун бербөөгө укуктуусуз): бул укук Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 26-беренесинин 5-бөлүгүндө жазылган;
- тинтүү учурунда табылган жеке жашооңуздун жана үй-бүлөңүздүн сырларын ачыкка чыгарбоону талап кылууга;
- табылган нерселерди алып кетерден мурда аларды сизге көрсөтүлүшүн талап кылууга;
- протоколго болгон комментарийлерди киргизүүгө;
- тинтүү протоколунун көчүрмөсүн алууга.

ТИНТҮҮ БОЛУП ЖАТКАНЫ ЖӨНҮНДӨ КЕРЕКТҮҮ АДАМДАРДЫН БАРДЫГЫНА КАБАРЛАҢЫЗ

Эгер сиз тергөө органынын кызматкерлери тинтүүгө келгендигин түшүнсөңүз, анда аларга эшикти ачууга шашпаңыз. Чыр-чатак көтөрүп ызы-чуу салбаңыз, кызматташууга даяр экениңизди билдирип, жакын арада аларды киргизе ала турганыңызды айтыңыз.

Убактыңыз аз, андыктан тынчтанып, тезинен адвокатка кайрылыңыз. Тинтилген жерде сиздин адвокатыңыз болууга укугу бар. Маанилүү нерсе, тергөө башталганга чейин болуп жаткан окуялар жөнүндө сиз зарыл деп эсептеген адамдардын бардыгына (досторуңузга, туугандарыңызга, укук коргоочуларга, журналисттерге) билдирүүнү сунуш кылабыз. Кийинчерек сизде мындай мүмкүнчүлүк болбой калышы ыктымал. Анткени тергөөчү тинтүү аяктаганга чейин сиздин бөлмөдөн чыгууңузга, бири-бириң менен же башка адамдар менен сүйлөшүүгө тыюу салууга укуктуу.

Адвокатыңыз канча убакта келе аларын тактап сураңыз. Убакытты узартуу максатта, аларды үйүңүзгө адвокатыңыз келгенден кийин гана киргизем деп убада кылсаңыз болот.

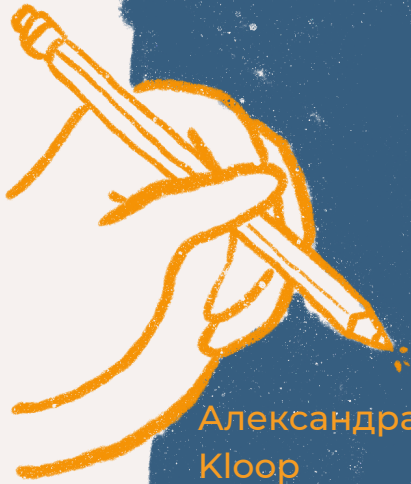
Эсиңизде болсун, эгер сиз эшикти ачуудан таптакыр баш тартсаңыз, анда алар эшигиңизди талкалап кириши мүмкүн. Тергөө тобу батирге киргенде сизди күч колдонбоого чакырабыз, анткени ал кылмыш жоопкерчиликке алып келет.

ОПЕРАТИВНИКТЕРДИН АРАКЕТТЕРИН ЖАЗЫП АЛЫҢЫЗ

Эгерде сиз үйдө жалгыз болсоңуз, анда тергөө тобун бөлмөлөрдү кезек-кезеги менен тинтүүнү талап кылыңыз. Эгер алар бөлмөлөрдөгү тинтүүнү удаа кылгын болсо, анда алар кандайдыр бир манипуляцияларды кылууга мүмкүнчүлүктөрү көбүрөөк болот. Бирок, эгер алар сизге бир нерсе “ыргытып” коюуну максатташса, анда аны жасоого бары бир мүмкүнчүлүк табышат.

Кыргыз Республикасынын жазык-процесстик кодексинин 205-беренесинин 6-бөлүгүнө ылайык, тинтүү жана табылган нерселерди алып коюу фото жана видеотасма жүргүзүү менен аткарылат, ошондой эле эгер котормочунун катышуусуна зарылчылык болсо, анын катышуусу менен жүргүзүлөт. Оператордон тергөөчүнүн айрым аракеттерин чагылдырууну сурансаңыз болот.

КОНТАКТЫ ЖУРНАЛИСТОВ

Александра Титова
Kloop
+996772245972

Айдай Эркебаева
Mediazone Central Asia
+996554410250, +996773224262

Kaktus Media
E-mail: pisma.kaktus@gmail.com
2. WhatsApp
(колл-центр редакции): +996700620760

Жазгуль Эгембердиева
Настоящее Время Азия
+996555618763

Айзирек Иманалиева
Eurasianet, Kloop
+996555006165

Айдай Иргебаева
Kloop
+996557443044

Наталья Ли
Cabar.Asia
natalial@iwpr.net

Аня Капушенко
главная редакторка Kloop
+996555441006

Елена Короткова
News-Asia
+996555789785

ӨЗҮҮЗГӨ ЗЫЯН КЕЛТИРБЕҢИЗ

Тинтүү башталганга чейин, тергөөчү жана оперативниктер иш үчүн маанилүү боло турган буюмдарды жана документтерди өз ыктыярыңыз менен берүүнү сунуш кыла алышат. Эгерде буюмдар өз ыктыяр менен берилип, алына турган буюмдарды жана документтерди жашыруу коркунучу жок болсо, тергөө органынын ыйгарым укуктуу кызматкери андан ары тинтүүнү жүргүзбөөгө укуктуу. Бирок, сиздин батирде ушундай нерсе бар экендигин так билсеңиз дагы, издөө учурунда өз ыктыярыңыз менен берүү сиздин тагдырыңызга эч кандай таасирин тийгизбейт. Тинтүү учурунда ээси өз ыктыяры менен ачуудан баш тарткан жабык бөлмөлөр жана сактоочу жайлар кызматкерлер тарабынан ачылышы мүмкүн. Андай учурда, эшиктердин кулпуларынын жана башка нерселердин зарылы жок бузулушуна жол берилбеши керек.

Эгерде тергөөчү тыюу салынган нерсени тапкан болсо, ал батирде чынында болгонбу же кызматкерлер тарабынан “ыргытылганбы” маанилүү эмес, анда сиз адвокатыңызга кайрылганга чейин эч кандай түшүндүрмө бербөөгө укуктуусуз.

Эч нерсе сизди тергөөчү менен сүйлөшүүгө, суроолоруна жооп берүүгө, анын үстүнө жардам берүүгө милдеттендирбейт.

ҮЙДӨ ЭМНЕЛЕРДИ САКТАБАШ КЕРЕК

- эгерде сизде тиешелүү уруксат кагаздарыңыз жок болсо, анда ок атуучу куралдарды, ок-дарыларды жана алар үчүн запастык бөлүктөрдү сактабаңыз;
- мыйзамдарда каралган куралдарды сактоочу жайлардын чегинен тышкары жана уруксатсыз сактоого болбойт;
- "жашыруун" деп табылган документтер: аларды үйдө сактоо мамлекеттик сырды ачыкка чыгаруу же мыйзамсыз алуу айыптарына алып келиши мүмкүн;
- баңги заттарды, анын ичинде медицинада колдонулган баңгилер, эгер аны колдонууга рецепт жок болгон учурда.

ӨЗ МААЛЫМАТТАРЫҢЫЗДЫ (ДАЙЫНДАРЫҢЫЗДЫ) АЛДЫН-АЛА КОРГОҢУЗ

Эгерде сиз тергөөчүлөр компютериңиздеги маалыматтарга тез жетүүсүн каалабасаңыз, анын мазмунун шифрлеп, жакшы пароль менен коргоңуз. Кимдир бирөө сиздин эшигиңизди тыкылдатаары менен, компютерди өчүрүп салыңыз, ошондо тергөөчү катуу дисктин мазмунун көрө албайт. Сизди тергөөчүгө компютериңиздин паролун берип жардам берүүгө эч нерсе милдеттендирбейт. Тергөөчү иш үчүн тиешеси бар деген шылтоо менен иш жүзүндө батирден каалаган бардык нерселерди алып кетүүгө укуктуу. Адатта, алар ар кандай маалымат сакталган техникаларды - компютерлерди, планшеттерди, телефондорду алып кетишет. Алар алып кете турган техникалык каражаттардан электрондук маалыматты көчүрүп алуу максатында кайрылсаңыз болот. Көбүнчө коопсуздук күчтөр кызматкерлери андай кайрылууларды четке кагышат жана ал мыйзам бузуу. Ушундай болгон учурда ал протоколго эскертүү катары жазылышы зарыл.

Эгерде маалымат сиз үчүн маанилүү болсо жана сиз тергөөчүнү анын көчүрмөсүн берүүгө ишендирсеңиз, анда сизден пароль киргизүү талап кылынат, ал сиздин маалыматтарыңызды тергөөчүлөр тарабынан карап/окуп алууга мүмкүнчүлүк түзөт. Андыктан, тергөө менен маалыматтарыңызды бөлүшүүгө даярсызбы же жокпу, деп жакшылап ойлонуңуз.

ПРОТОКОЛ - БУЛ СИЗДИН КЫРДААЛГА ТААСИР ЭТЕ ТУРГАН МҮМКҮНЧҮЛҮГҮҢҮЗ

Протокол Кыргыз Республикасынын жазык-процесстик кодексинин талаптарын сактоо менен жүргүзүлгөн тинтүү жөнүндө түзүлөт.

Протоколду кол менен жазса же компютерде терсе болот. Протоколдун толуктугун камсыз кылуу үчүн стенография, сүрөткө тартуу, үн жана видео жаздыруу колдонсо болот. Сөз жүзүндөгү жазуулар, фотоматериалдар, үн жана видео жазуулар файлда сакталат.

Чындыгында, сиздин кырдаалга таасир этүүчү басым куралдарыңыз жок, андыктан протоколдун мазмуну менен кунт коюп таанышып чыгыңыз. Көңүл бурчу нерселер: протоколдо буюмдар же документтер кайсы жерден жана кандай шартта табылгандыгы, кандай абалда экендиги, кандайча сакталгандыгы, өз ыктыяры менен берилгени же күч менен тартып алынгандыгы жөнүндө маалымат көрсөтүлүш керек. Протоколдо бардык алынган буюмдардын саны, өлчөмү, салмагы, жекече өзгөчөлүктөрү жана мүмкүн болсо баалуулугу так көрсөтүлүп жазылышы керек.

Тинтүү же буюмдарды алып кетүү учурунда, айрыкча көп сандагы буюмдар алынганда, протоколдун ажырагыс бөлүгү болуп саналган ал буюмдардын атайын тизмеси түзүлүп, протоколдо чагылдырылат.

Кийинчерек эч нерсе кошулуп калынбас үчүн, протоколдогу бардык бош талааларды чийип/сызып салуу зарыл. Протоколго комментарийлерди киргизүү чексизделген, андыктан ошол мүмкүнчүлүктү колдонуп, бардык маалыматтарды жазыңыз. Комментарийлер жазылган баракчалар протоколго тиркелиши керек. Алар бар экендиги жөнүндө маалымат протоколдун өзүндөгү "эскертүүлөр" тилкесине киргизилиши керек. Албетте, анда "эч кандай комментарий жок", деген жазуу болбошу зарыл.

Сиз туура эмес деп эсептеген нерселер жөнүндө сөзсүз жазыңыз. Мисалы, адвокатты киргизбей коюшса, күч түзүм кызматкерлери орой мамиле кылышса, мүлкүңүзгө карата сыйлабаган мамиле жасашса жана тинтүү учурунда күтүлбөгөн "табылгалар" болсо. Канчалык көп мыйзам бузууларды көрсөңүз, ошончолук сот сиздин жүйөлөрүңүздү эске алат. Андыктан, шашпаңыз жана комментарийлерди толтурууда өзүңүз каалагандай убакыт бөлүңүз.

Протоколдун көчүрмөсүн сизге берүүнү талап кылыңыз. Эгерде сизге аны берүүдөн баш тартышса, же толук эмес, кол коюлбаган документти алууну сунуш кылышса, анда комментарийде ал жөнүндө сөзсүз жазыңыз. Кандай болгон күндө дагы, жок дегенде, протоколдун түп нускасын сүрөткө тартууга же көчүрүп жазууга аракет кылыңыз. Бул келечекте мүмкүн болгон алдамчылык менен күрөшүү үчүн өтө маанилүү.

Эгерде протокол каталар менен түзүлгөнүн байкасаңыз, мисалы, датасы, аты-жөнү туура эмес болсо, анда тергөөчүгө ал жөнүндө айтууга шашылбаңыз. Анткени, келечекте ал тинтүү учурунда алынган далилдерди жараксыз деп табууга негиз болуп бериши мүмкүн.

СИЗДИ КАРМАП КЕТҮҮГӨ ДАЯР БОЛУҢУЗ

Эгер тинтүү учурунда үйүңүздөн кандайдыр бир мыйзамсыз нерсе табылса, ошондой эле "ыргытылган" нерсе, анда сиз камакка алынышыңыз мүмкүн. Буга психикалык жактан даяр болуңуз, мүмкүн болсо, керектүү минималдуу буюмдарды – кийим, ич кийим, жеке гигиена каражаттарын өзүңүз менен алууга аракет кылыңыз.

Эгер сизде ошол учурда адвокат жок болсо, же ал сизге келгенге жетишпей калса, анда туугандарыңызды же досторуңузду адвокатты издеп табуусун сураныңыз же болбосо сизди кайсыл жерге алып кеткендиги жөнүндө маалыматты бериңиз.